

2) результати проведеного експертного дослідження оформляються висновком експертного дослідження [4, додаток 2] згідно з вимогами, визначеними Інструкцією [4].

Однією з принципових відмінностей між цими формами висновків є те, що в останньому відомості про попередження судового експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок та за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків відповідно до Кримінального кодексу України не зазначаються.

Нарешті, при оцінці співвідношення зазначених форм експертного провадження можна використовувати критерій «витрати на експертне провадження», в основу якого покладені положення ст.ст. 13, 15 закону про СЕ, а також відповідні приписи процесуальних кодексів.

Список використаних джерел

1. «Про судову експертизу»: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>

2. Перлін С. І. Співвідношення судової експертизи та експертного дослідження в діяльності експертної служби МВС України / С. І. Перлін // Науковий вісник публічного та приватного права. - Випуск 6, том 2, 2016. – С. 176 – 179.

3. Перлін С. Співвідношення судової експертизи та експертного дослідження в діяльності експертної служби Міністерства внутрішніх справ України / С. Перлін // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - № 2. – С. 283 – 287.

4. «Про затвердження Інструкції з організації проведення та оформлення експертних проваджень у підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.07.2017 р. № 591 // Офіційний вісник України від 19.09.2017 – 2017 р., № 73, стор. 24, ст. 2254.

5. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень» : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 р. № 1950/5). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>

Кірін Роман Станіславович,
судовий експерт Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України, доктор юридичних наук,
доцент

Баранов Петро Миколайович,
судовий експерт Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України, доктор геологічних наук,
професор

ХРОНОЛОГІЯ ДЖЕРЕЛ ПРАВА ГЕМОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Гемологія (від лат. *gemma* – «самоцвіт, дорогоцінний камінь» та грецьк. *λόγος* – «слово, розум») як наука про дорогоцінне каміння, сукупність даних про їх фізичні властивості, особливості хімічного складу, декоративно-художні переваги мінералів і мінеральних агрегатів, що використовуються в ювелірному і каменерізному виробництві, має давні коріння. Однією з перших вітчизняних робіт вважається трактат Ф. Прокоповича «Про камені й геми» (1705 - 1709 рр.), де описано ряд дорогоцінного, напівдорогоцінного та виробного каміння. І лише з появою точних методів дослідження мінеральної речовини починають формуватися сучасні уявлення про гемологію (кінець ХІХ ст.), згодом будуть сформульовані цілі та завдання гемологічної науки [1,2].

Натомість новітнє гемологічне законодавство України бере свій відлік з прийняття наприкінці 1991 р. постанови Президії Верховної Ради України «Про створення запасу дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів в Україні» [3], в якій Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) було доручено, у тому числі, забезпечити здійснення державного пробірної нагляду та встановити контроль за використанням дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів (далі – ДМіДК) на державних підприємствах і в установах.

У наступній постанові Верховної Ради України «Про забезпечення раціонального використання дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів», з метою створення єдиної державної системи контролю за обігом ДМіДК та забезпечення їх раціонального використання, було доручено КМУ: 1) разом з Національним банком України в місячний строк підготувати акт законодавства, яким врегулювати питання розподілу функцій по виробництву, переробці, видобуванню, використанню, створенню запасу ДМіДК; 2) розробити та затвердити державну програму створення сировинної бази ДМіДК, переробної галузі та забезпечення державного регулювання їх реалізації [4].

Важливим нормативно-правовим актом гемологічного законодавства та гемологічної експертизи є постанова КМУ «Про загальну класифікацію та оцінку вартості природного каміння» [5]. В останній, окрім загальної класифікації природного каміння на: 1) дорогоцінне каміння (1-й – 4-й порядки); 2) напівдорогоцінне каміння (1-й – 2-й порядки); 3) декоративне каміння, було встановлено, що зміни до цієї класифікації вносяться КМУ за поданням Міністерства екології та природних ресурсів та Міністерства

фінансів. Оцінка вартості природного каміння та видача свідоцтва про його оцінку за формою, затвердженою Міністерством фінансів, було покладено на Державний гемологічний центр, а Державній митній службі за участю Державного гемологічного центру доручено забезпечити підготовку спеціалістів для здійснення догляду за переміщенням природного каміння через митний кордон України.

В подальшому парламент зосередився над роботою з прийняття закону про регулювання певного виду цивільно-правових відносин, яка розпочалася з постанови Президії Верховної Ради України від 17 жовтня 1994 р. № 169/94-ПВ та закінчилася прийняттям відповідного закону [6].

Нарешті, наприкінці 1997 р., після тривалих обговорень та доопрацювань було прийнято Закон України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» (далі - закон про ДМіДК), в якому визначені правові основи і принципи державного регулювання видобутку, виробництва, використання, зберігання ДМіДК та контролю за операціями з ними [7]. Зокрема, окрім першого («загальні положення») та четвертого розділів («Прикінцеві положення»), закон про ДМіДК врегульовує ще дві групи відносин у сфері ДМіДК, а саме: 1) регулювання видобутку, виробництва, використання та реалізації ДМіДК; 2) державний контроль за операціями з ДМіДК.

Подібна структура закону про ДМіДК демонструє його очевидну міжпредметність правового регулювання. Так, за класифікатором Міністерства юстиції України [8], гемологічне законодавство та законодавство про дорогоцінні метали, під назвою «Дорогоцінні метали і дорогоцінне каміння» (код 110.120.050) віднесено до блоку нормативно-правових актів «Валютне регулювання» (код 110.120.000), який, в свою чергу входить до галузі фінансово-кредитного законодавства (код 110.000.000 «Фінанси і кредит»).

Натомість, за парламентською юридичною класифікацією, запропонованою інформаційно-пошуковою системою «Законодавство України», гемологічну складову («Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння» - код 20130 30) можна віднайти не тільки у розділі «Валютне законодавство» (код 20130), включеному до бюджетно-фінансового законодавства (код 20), а й у промисловому законодавстві (код 160 «Законодавство про діяльність галузей промисловості»), а саме у розділі «Інвентаризація, відпуск для промислових потреб дорогоцінних металів, алмазів, дорогоцінного каміння» (код 160 20).

Обґрунтованою уявляється позиція, за якою національне гірниче законодавство включає в себе також спеціальні законодавчі акти, що встановлюють правовий режим відповідних корисних копалин, у тому числі, гемологічне законодавство (законодавство про видобування дорогоцінного та напівдорогоцінного каміння) та законодавство про видобування металічних руд благородних металів [9].

Окремої уваги заслуговують приписи, присвячені поняттям «гемологічна експертиза» та «судова гемологічна експертиза». Перший термін було розкрито ще у 1997 р. як сукупність операцій з діагностики (ідентифікації), оцінки якості і вартості та визначення інших характеристик гемологічних об'єктів, у Положенні про акредитацію експертів-гемологів дорогоцінного, напівдорогоцінного та декоративного каміння (додаток № 9 до наказу Міністерства фінансів України від 29.01.1997 р. № 19). В той же час приписи, пов'язані з судовою гемологічною експертизою почали з'являтися нещодавно. В системі Експертної служби МВС такий вид судової експертизи (дослідження дорогоцінного, напівдорогоцінного та декоративного каміння) вперше введено згідно з наказом МВС від 22.11.2016 р. № 1229, а в системі судової експертизи Міністерства юстиції – наказом від 10.01.2019 р. № 83/5.

Список використаних джерел

1. Баранов П. М. Наукові основи гемології // Науковий вісник НГА України, 2001, - № 1.- Дніпропетровськ: НГА України.- С. 63-67.
2. Баранов П. Н. Современные представления о геммологии // Науковий вісник НГУ України, 2003. – № 9. - Дніпропетровськ: НГУ. – С. 57 – 60.
3. «Про створення запасу дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів в Україні» постанова Президії Верховної Ради України від 2 грудня 1991 р. № 1886-XII // Відомості Верховної Ради України від 18.02.1992 - 1992 р., № 7, ст. 62. (втратила чинність на підставі закону від 18.11.1997 р. № 637/97-ВР).
4. «Про забезпечення раціонального використання дорогоцінних металів і дорогоцінних каменів» : постанова Верховної Ради України від 2 вересня 1993 р. № 3424-XII // Відомості Верховної Ради України від 05.10.1993 - 1993 р., № 40, ст. 386.
5. «Про загальну класифікацію та оцінку вартості природного каміння» : постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1994 р. № 512. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/512-94-%D0%BF>
6. «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостатчею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» : Закон України від 6 червня 1995 р. № 217/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217/95-%D0%B2%D1%80>
7. «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» : Закон України від 18 листопада 1997 р. № 637/97-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80?find=1&text>
8. Наказ Міністерства юстиції України від 02.06.2004 р. № 43/5 «Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України» : [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v43_5323-04?find=1&text

9. Кірін Р. С. Сучасна система гірничого законодавства України / Р. С. Кірін / Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку національного законодавства України» (19 – 20 травня 2011 р., м. Київ, Україна) / Упор. О. М. Гончаренко. – К.: Видавничий центр НУБіП України, 2011. – С. 326 – 329.

Кірін Роман Станіславович,
судовий експерт Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України, доктор юридичних наук,
доцент

Коротасєв Володимир Миколайович,
директор Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС
України судовий експерт, кандидат
юридичних наук

ПЕРЕДАТЕСТАЦІЙНА ПІДГОТОВКА СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ У СИСТЕМІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС

Компетентність судового експерта обумовлює рівень достовірності та наукової обґрунтованості його висновків, які суд згодом прийме в якості одного з доказів, а у окремих справах – як ключовий. Аналіз терміну «компетентність», що вживається в Законі України «Про вищу освіту» [1, ст. 1], дає підстави визначити його основні ознаки: 1) це динамічна комбінація: 1.1) знань; 1.2) вмінь; 1.3) практичних навичок; 1.4) способів мислення; 1.5) професійних, світоглядних і громадянських якостей; 1.6) морально-етичних цінностей; 2) це показник здатності особи успішно здійснювати: 2.1) професійну діяльність; 2.2) подальшу навчальну діяльність; 3) це результат навчання на певному рівні вищої освіти (далі – РВО). Тобто, компетентність судового експерта залежить, по-перше, як від якості первинної освіти, так і від здатності до подальшого навчання. По-друге, його компетентність визначається також і накопиченим практичним досвідом. Відтак організація підготовки судових експертів в системі органів Експертної служби (далі – ЕС) МВС заслуговує на особливу увагу.

Загальні положення правового статусу судових експертів встановлені Законом України «Про судову експертизу» (далі – закон по СЕ) [2]. Зокрема, ст. 10 цього закону встановлено, що судовими експертами державних спеціалізованих установ (далі – ДСУ) можуть бути особи, які: а) мають